

Csiszolt kőeszközök vizsgálatának módszertana, vizsgálandó nyersanyag típusok, lehetséges lelőhelyek; az első év eredményeinek áttekintése

Szakmány György¹ – Szilágyi Veronika² – Kereskényi Erika³ – Sági Tamás^{1,5} – Péterdi Bálint⁴ – Illés Levente² – Kovács Zoltán⁵ – Harsányi Ildikó² – Kasztovszky Zsolt²

¹ELTE Közéttan-Geokémiai Tanszék

²Eötvös Loránd Kutatási Hálózat, Energiatudományi Kutatóközpont

³Herman Ottó Múzeum Ásványtár

⁴Magyar Bányászati és Földtani Szolgálat

⁵MTA-ELTE Vulkanológiai Kutatócsoport

Előadásunkban a 2019-ben indult OTKA projekt keretében vizsgálandó csiszolt kőeszközökről, illetve a potenciális nyersanyag lelőhelyekről továbbá az első év eredményeiről számolunk be.

Ismertetjük a csiszolt kőeszközök vizsgálati módszereit, különös tekintettel a roncsolásmentes PGAA és az elektronmikroszkópos SEM-EDX vizsgálatokra. Az elektron-mikroszkópos „eredeti felszín módszer” lehetőségeit és korlátait az ugyanabból a kőeszközről két módon (eredeti felszínről és vékonycsiszolatból) elemezzük, kiegészítve a vékonycsiszolatos mikroszkópos petrográfiai leírás eredményeivel. Áttekintjük a vizsgálandó kőeszköz típusokat, ehhez kapcsolódva néhány jelentős csiszolt kőeszközt tartalmazó régészeti gyűjteményt, illetve néhány, elsősorban meghatározott régészeti korhoz köthető lelőhely csiszolt kőeszköz anyagát (pl. Alsónyék, Polgár stb.). A lehetséges nyersanyag lelőhelyekről származó, célirányosan vett terepi minták vizsgálatát hazai és külföldi lelőhelyekről gyűjtött mintákon tervezzük.

Az első évben elvégeztük a Herman Ottó múzeum zöldkő eszközeinek korábbi vizsgálati eredményeinek (SEM-EDX, PGAA, XRD) átfogó értékelését. Elvégeztük a Gödöllői-dombvidék-Cserhát és környéke területéről származó csiszolt kőeszköz gyűjtemény feldolgozását (SEM-EDX, PGAA, vékonycsiszolatos petrográfia). Emellett egy nagynyomású metaofiolit, egy alkáli dolerit és néhány, a lengyeli kultúrából származó kőeszközök (SEM-EDX, PGAA és vékonycsiszolatos petrográfia) vizsgálatát szintén elkezdtük. Többféle nyersanyagból készült kőeszközből néhány összehasonlító SEM-EDX mérést végeztünk eredeti felszín módszerrel és vékonycsiszolatból.

Előadásunk végén ismertetjük, hogyan tervezzük bemutatni a Csiszolt Kőeszközök Atlaszban az egyes kőeszköz típusokat és nyersanyagokat.